

Γιαννούλα ἡ, σύνθηθ.

Ἐκ τοῦ κυρ. ὄν. *Γιάννης* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -οῦλα.

1) Κύρ. ὄν. σύνθηθ.: Παροιμ. φρ. *Τς' Γιαννούλας ἡ φ'λλάδα* (ἐπὶ παλαιῶν καὶ ἐφθαρμένων βιβλίων ἡ φρ. ἐκ τοιοῦτου βιβλίου, ἐκ τοῦ ὁποῦ Γιαννούλα τις ἦντλει δῆθεν μαγικάς ρήσεις) Μ. Ἀσία (Κυδων.) || Παροιμ.

Ἡ Γιαννούλα με φουστάνι | ὦ, τί σείσιμο πὺ κάνει! (ἐπὶ πτωχοαλαζόνων) Κυκλ.

Ἡ λ. καὶ ὡς τοπων. ὑπὸ τύπ. *Γιαννούλα* Ἄνδρ. Κρήτ. (Βιάνν.) *Τῆς Γιαννούλας ὁ Πεῦκος* Μέγαρ.

2) Ὀν. αἰγὸς (ἐπειδὴ ἐγεννήθη τὴν 7ην Ἰανουαρίου, ἐορτὴν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ) Στερελλ. (Αἰτωλ. Φθιώτ. Φωκ.) 3) Εἰς τὴν συνθηματικὴν γλῶσσαν τῶν κτιστῶν, ἡ μάχαιρα Θεσσ. (Δρακότρ. κ.ά.)

γιανὸς ἐπίθ. Κάσ. Μεγίστ.

Ἐκ τοῦ θέμ. τοῦ ὁρ. τοῦ ρ. *γιάινω*. Ἡ λ. ὑπὸ τύπ. *γιάινος* καὶ εἰς Ἑμμ. Γεωργιῶτ., Θανατ. Ρόδ. στ. 537 (ἐκδ. Wagner, σ. 49): «νά'σαι γιανὸς ἀφ' τὸ κορμί, νὰ χάσης καὶ τὴν σπλῆνα».

1) Ὑγῆς Κάσ.: *Ἡμουν γιανός*. 2) Ἀκέραιος, σῶος Μεγίστ.: *Ἐνα γιανὸ ψωμὶν ἔφαεν* || Παροιμ. *Αὐτὸς θέλει τσαὶ τὴν πίτταν γιανὴν τσαὶ τὸ σκύλλο χορτᾶτον* (ἐπὶ τῶν ἐπιζητούντων κέρδος, ἀλλ' οὐδεμίαν προσωπικὴν θυσίαν εἰς ἀντάλλαγμα δεχομένων).

γιανούτσα ἡ, Πόντ. (Ἰνέπ.)

Ἀγνώστου ἐτύμου.

Εἶδος ἀγρίου πετροσελίνου, τὸ ὀρειοσελίνον πιθαν. τοῦ Θεοφρ. (Ἱστορ. φυτ. 7,6,3).

γιάντα μὲρ. ἐρωτημ. *γιάειδα* Κρήτ. *γιάντα* Εὐβ. (Ἄνδρων. Κάρυστ. Κονίστρ. Κουρ. Κύμ. Ὁξύλιθ. Πλατανιστ. κ.ά.) Σκύρ. Χίος (Βροντ. Ἐγρηγόρ. Φυτ. κ.ά.) *γιάντα* Ἀστυπ. Ἡράκλ. Κάσ. Κουφονήσ. Κύπρ. Κῶς Μεγίστ. Νίσυρ. Πάτμ. Σίφν. *γιάδ-δα* Κάλυμν. *γιάδα* Ἀντίπαρ. Εὐβ. (Αὐλωνάρ.) Θήρ. Κίμωλ. Κρήτ. Κύθηρ. Μῆλ. Μύκ. Νάξ. (Βόθρ. κ.ά.) Πάρ. (Λεῦκ. κ.ά.) Σύρ. Τήν. *ζιάδα* Ἀστυπ. Κάλυμν. *ιάδα* Νάξ. (Ἀπύρανθ. κ.ά.) *γιάδα* Μέγαρ.

Ἐκ συνεκφορᾶς τῆς προθ. *γιά* καὶ τοῦ ἐρωτηματ. *εἶντα*. Πβ. Κορ., Ἀτακτ. 1, 299 καὶ Γ'. Χατζιδ. ΜΝΕ 1,326. Ἡ λ. καὶ εἰς Ἑρωτόκρ. Γ' 440 (ἐκδ. Σ. Ξανθοῦδ.) «καὶ γιάντα μ' ἐζγουράφισε κ' εἶχε με μέσ' ὅς τ' ἀρμάρι».

Εἰς εὐθείας καὶ πλαγίας ἐρωτήσεις, διατί, διὰ τίνα λόγον ἐνθ' ἄν.: *Γιάδα-γιάειδα* δὲ μοῦ τό'λεγε; Κρήτ. *Γιάντα* ἐν ἡρτες, πὺ σὲ ἤθελα; Εὐβ. (Κονίστρ. Κουρ.) *Γιάντα* μοῦ τό'λες; Σίφν. *Γιάντα* δὲν ξεφυτρώνει τόσους μῆνες τώρα; Χίος *Γιάδα* μ' ἔδειρες; Θήρ. *Γιάντα* μ' ἐκλεψες ἀπὸ τοὺς γονιούς μου; Ἀστυπ. *Γιάδα* μανίζεις, ὅδα σοῦ λένε τὴν ἀλήθεια Κρήτ. (Ἀνατολ.) *Ζιάδα* ν' ἀρρωστήσης; Κάλυμν. *Μουρέ*, *ιάδα* κ' ἤτρεχες; Νάξ. (Ἀπύρανθ.) *Μὰ γιάδα* ὅρρεϊ ἡ γυναικα νὰ ὅρρη; (ἐκ παραμυθ.) Κρήτ. (Πεδιάδ.) *Ρωτᾶ* με *γιάδα* τρῶς βροῦβες αὐτόθ. Ἐ, πὺ ἂ σὲ φᾶ ἡ σκουρδούλα, *γιάντα* εἴπες ἄβανιές; (σκουρδούλα = πανώλης, ἄβανιές = συκοφαντίες) Χίος (Φυτ.) *Δὲ γατέχω γιάδα* μ' ἔχει ὁ Θεὸς καὶ ζῶ ἀκόμης Κρήτ. *Ἀι-Γιάννη*, *γιάδα* γύρισε; (ἐξ ἐπιδ.) Κρήτ. *Ἀι-Γιάννη* Πρόδρομε, *γιάντα* ἐν τρῶς; *γιάντα* ἐν πίν-νεις; *γιάντα* ἐν περιδιαβάξες; (ἐξ ἐπιδ.) Νίσυρ. || Παροιμ. *Γιάδα* πέσαν τὰ χιόνια; — *Γιὰ* νὰ πονοῦν

τὰ νύχια (ἐπὶ τῶν ἐπιζητούντων νὰ ἀποδώσουν ὡς ἀποτελέσματα ὀρισμένων αἰτίων ἀσήμαντα πράγματα διάφορα τῶν πραγματικῶν) Σύρ.

Ἀπὸν σοδιάζει εἴκοσι καὶ διασκορπᾶ *σαράδα* εἰς τὴ φ'λαῖν τὸ βάνουνε καὶ δὲ γατέει *γιάδα*

(δι' αὐτοὺς πὺν δαπανοῦν περισσότερα ἀπ' ὅσα ἀποκοῦν) Κρήτ. Ἡ παροιμ. εἰς παραλλαγ. πολλαχ. *Γιάδα* ναι τοῦ λύκου ὁ καφᾶς χορδός; — *Γιατὶ* κάνει τὴ δουλειά *δου* μοναχός του (καφᾶς = τράχηλος ὅτι ὁ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενος ἐκτελεῖ καλῶτερον παντὸς ἄλλου τρίτου τὸ ἔργον του) Κρήτ. (Πεδιάδ.) || Γνωμ.

Ὅλες τοῦ Μάρτη φύλας | καὶ τ' Ἀπριλίου ὡς τσι δώδεκα, εἶπα μου κι ὡς τσι τριάδα, | μὰ δὲ δὲ ξέρω *γιάδα* (πολλάκις καὶ κατὰ τοὺς μῆνας Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον ἐνσκήπτει ὑπερβολικὸν ψῦχος) Μῆλ. || Ἀσμ.

Γιάδα, μωρέ, δὲν ἔφερες γυναῖκα εἰς τὸ σπίτι, πὺ ἔκαμα τὰ ἔξοδα κ' ἔσφαξα καὶ τὸ ὀρίφι; Κύθηρ.

Περᾶς καὶ δὲ μὲ χαιρετᾶς, μὰ δὲ γατέω *γιάδα* Κρήτ. (Ἀνατολ.)

Ὅλος ὁ κόσμος κι ὁ δουνιάς κ' ἡ γῆ κι ὅλα τὰ πάδα μοῦ λένε νὰ σ' ἀπαρηθῶ, μὰ γὼ τοὺς λέω *γιάδα* Κρήτ. (Μεραμβ.)

Σὰ θες ἐσὺ νὰ παρρευτῆς, *γιάδα* δὲ μοῦ τὸ λέεις; Κρήτ. (Μαλάκ.)

Κλαῖγε τον Κεχρογιώργαινα τὸν ὁμορφὸ σου ἄδρα, τ' ἀμάξι τόνε σκότωσε, μὰ δὲ γατέεις *γιάδα* Κρήτ. (Ἀρχάν.)

Ὡς πότε θὰ τὸ λὲς τὸ ναι καὶ τ' ὅχι θάν' ναι πάντα κι ὡς πότε τῆς καρδούλας μου θὰ τῆς τὸ λὲς τὸ *γιάντα*; Κάσ.

Μὰ γιάντα καὶ τὴν ἄνοιξες τὴν βόρτα τοῦ μητάτου κ' ἐμβήκανε τὰ πρόβατα κ' ἐκάναν ἀνωκάτον; Κουφονήσ.

Ὁμορφὴ μέρα σῆμ-μερι μὲ τις χροσὲς τις ὥρες μὰ *γιάντα* νὰ δακρύντζουσιν δὼν ἐμμαδτζῶ μ' οἱ κόρες; Ἀστυπ.

γιάντα σύνδ. ἐνιαχ. *γιάντα* Ἀστυπ. *γιάδα* Μέγαρ.

Ἐκ τοῦ ἐρωτηματ. μορ. *γιάιντα*, ἐκ τῆς χρήσεώς του εἰς πλαγίας ἐρωτήσεις, παρὰ τὸ ὁποῖον καὶ *γιάειδα*.

Διότι, ἐπειδὴ ἐνθ' ἄν.: *Θὰ* πλαγιάσῃ κόμα, *γιάδα* εἶναι παράωρα Μέγαρ. Ἀργηκα, *γιάδα* μοῦ ὅρθε μιὰ ἀλικόδιση (= ἐμπόδιον) αὐτόθ. *Γιάδα* τό'καμες τσεῖνο; *Γιάδα* τσι ἤθελα! αὐτόθ. *Κάτσε* τὰ ἔλτιον, ὥσπου νὰ πᾶ νὰ φέρω τσ' ἕνα ἄλλον νὰ μᾶς βουτθήσῃ, *γιάντα* ναι β-βαρντζᾶ (κάθισε αὐτοῦ λιγάκι, ἕως ὅτου φέρω καὶ κάποιον ἄλλο νὰ μᾶς βοηθήσῃ, γιὰτὶ εἶναι βαριά) Ἀστυπ.

γιαντάρω ἐνιαχ. *γιατάρω* Θήρ. κ.ά. *γιατέρω* Θήρ. Ἐκ τοῦ οὐσ. *γιάιντες*, παρὰ τὸ ὅπ. καὶ *γιάιδες*. Κερδίζω τὸ ὀρισθὲν στοίχημα κατὰ τὴν παιδιάν *γιάιντες*, τὸ ὅπ. βλ. Συνών. *γιάιντες* ὡ. Πβ. *γιάιντιζ* ὡ.

γιάντες τό, πολλαχ. *γιάντις* βόρ. ἰδιώμ. καὶ Τσακων. (Χαβουτσ.) *γιάντες* Λέρ. *γιάδες* ἐνιαχ. *γιάις* Βιθυν. (Πιστικοχ.) *γιάις* Θράκ. (Σουφλ.) Μακεδ. (Σιάτ.) *γιάτες* Κῶς Πόντ. *γιάτις* Ἡπ. Μακεδ. (Κοζ.) *γιάδες* Νάξ. (Ἀπύρανθ.) *γιάις* Α. Ρουμελ. (Καβακλ.) Μακεδ. (Δρυμ.) *γιάις* Σάμ. *γιάδες* Κρήτ. *γιάδα* ἡ, Κρήτ.

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yadest* < ρ. *yadetmek* = ἐνθυμίζω. Ὁ τύπ. *γιάδα* προήλθεν ἐκ τῆς ἐκδοχῆς τοῦ *γιάντες* ὡς πληθ. θηλ. γένους.

1) Εἶδος παιδιᾶς, κατὰ τὴν ὁποίαν δύο παῖκται στοιχηματίζουν δι' ὠρισμένον ποσὸν καταβλητέον εἰς χρῆμα ἢ εἶδος. Ἡ παιδιὰ αὐτὴ ἀρχίζει ὡς ἑξῆς: "Ὅταν τρώγουν ὄρνιθα, λαμβάνουν οἱ δύο ὑποψήφιοι διὰ τὸ στοιχηματῆσαι τὸ διχαλωτὸν ὅσπου τὸ ὅποιον σχηματίζεται ἀπὸ τὰς κλεῖδας αὐτῆς καὶ τὸ διαχωρίζουν λαμβάνοντες ἑκάτερος τὸ ἕτερον σκέλος καὶ λέγοντες συγχρόνως «γιάντες». Κερδίζει δὲ κατ' ἀρχὴν αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἀπέσπασε τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ὀστού. Ἀκολούθως προσφέρει ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον διάφορα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ὁ λαμβάνων προτοῦ νὰ τὰ ἐγγίση, πρέπει νὰ δηλώσῃ τὴν φράσιν «τὸ ξέρω» (= τὸ ἐνθυμούμαι τὸ στοιχηματῆσαι, τὸ ἔχω ὑπ' ὄψιν μου), ἐὰν ὅμως τὸ πάρη χωρὶς νὰ προδηλώσῃ τὴν ἀνωτέρω φράσιν, ὁ δίδων τὸ ἀντικείμενον ἀναφωνεῖ «γιάντες!» καὶ εἶναι ὁ κερδίσας τὸ στοιχηματῆσαι πολ- λαχ.: Ἐβάλαμε ἑκατὸ δραχμὲς γιάντες καὶ τίς κέρδισα Πελοπον. (Δάρα Ἀρκαδ.) Μὴ τ' εἰς γιάδεις πιάναμι στοιχήματα Βιθυν. (Πιστικοχ.) Ἡβαλα γιάδες μὲ τὸν Ἀναστάση Θήρ. Ἐλα νὰ κάνουμι γιάντες Ἡπ. (Ζαγόρ.) Βάλαμε γ-γιάντες καὶ ἤχασα Κῶς (Πυλ.) Πλιάσμα νι γιάντες (τὸ πιάσαμε γιάν- τες) Τσακων. (Χαβουτσ.) Ἐβάλαμε γιάδες, ἃς τεροῦμε ποιὸς ἂ κερδίξῃ (βάλαμε στοιχηματῆσαι, νὰ ἰδοῦμε ποιὸς θὰ κερ- δίσῃ) Πόντ. || Φρ. Μ' ἔπιξι γιάτις (= μὲ ἐξηπάτησε διὰ τεχνάσματος) Μακεδ. (Κοζ.) 2) Εἶδος λαχνησμοῦ, κατὰ τὸν ὁποῖον εἰς τῶν παικτῶν προτείνει εἰς ἕτερον τοὺς κλειστοὺς τοῦ γρόνθους, εἰς ἕνα ἐκ τῶν ὁποίων ἔχει περικλείσει νόμι- σμα ἢ ἄλλο τι. Ἐὰν οὗτος πιάσῃ τὸν γρόνθον ὅπου ἔχει τὸ νόμισμα κ.λ.π., θεωρεῖται νικητὴς καὶ τὸ κερδίζει Μακεδ. (Δρυμ.) 3) Αὐτὸ τὸ ὅσπου τῆς κλεῖδος τῆς ὄρνιθος πολλαχ. β) Τὸ περὶ τὰς κλεῖδας τῆς ὄρνιθος κρέας ἐνιαχ.: Ποιὸς ἔφατ' εἰς γιάντες; Εὔβ. (Ἀκρ. κ.ά.)

γιαντεύω πολλαχ. γιαντεύου βόρ. ιδιῶμ. γιάδεύου Εὔβ. (Ἀκρ.)

Ἐκ τοῦ οὗς. *γιάντες*.

Γιαντάρω, τὸ ὅπ. βλ.: Βάναμι γιάδεις νὰ κόττα καὶ τοὺν γιάδω Εὔβ. (Ἀκρ.) Μὲνα δὲ βουρεῖ νὰ μὴ γιάδω κανένα αὐτόθι.

γιάξη ἢ, Πόντ. (Οἶν.)

Λέξις πεποιημένη.

Λέγεται μόνον εἰς τὴν φρ. «γιάξη σ' καὶ βάξη σ'» ὡς ἀπάντησις πρὸς ἄτομον αὐθάδες τὸ ὅποιον λέγει τὴν λ. «γιά». Πβ. ἀναλόγους φρ. «ναίξη καὶ ξερό», «ῥῆξη καὶ ξερό». Συνών. *γιάξινο*.

γιάξινο τό, Πόντ. (Οἶν.)

Λέξις πεποιημένη.

Γιάξη, τὸ ὅπ. βλ.

γιαουρτάδικο τό, κοιν. γιαουρτάθ'κου βόρ. ιδιῶμ. γιαουρτιάθ'κου Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Ἐκ τοῦ *γιαουρτάδες*, πληθ. τοῦ οὗς. *γιαουρ- τὰς*.

Τὸ κατάστημα ὅπου παρασκευάζεται καὶ πωλεῖται για- οῦρτι κοιν.: Πηγαίνω εἰς τὸ γιαουρτάδικο. Τὸν εἶδα εἰς τὸ γιαουρτάδικο. Συνών. *γιαουρτσὴδικο*.

γιαουρτάκι τό, σύνθη.

Ἐκ τοῦ οὗς. *γιαούρτι* καὶ τῆς ὑποκορ. καταλ. -άκι.

Γιαούρτι, κατ' ἐννοίαν θωπευτικὴν κυρίως σύνθη.: Τὸ βράδυ τὴν περὶνὰ μὲ κανένα γιαουρτάκι. Ἐλα, φάε τὸ γιαουρτάκι σου! Συνών. *γιαουρτοῦλα*.

γιαουρτάρης ὁ, ἀμάρτ. θηλ. γιαουρταργιά Κῶς (Καρ- δάμ.)

Ἐκ τοῦ οὗς. *γιαούρτι* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -άρης.

Ὁ κατασκευάζων γιαούρτι: Παροιμ.

Ἡ κάθε μινιὰν γιαουρταργιά | τὸ γιαούρτιν δὴς παινᾷ (ἕκαστος τὰ ἰδικὰ του θεωρεῖ ἀνώτερα ἀπὸ τῶν ἄλλων). Συνών. *γιαουρτὰς*.

γιαουρτάρι τό, ἐνιαχ. διαουρτάρ' Ἡπ. (Δωδών.) δια- γουρτάρ' Ἡπ. (Πλατανοῦς.)

Ἐκ τοῦ οὗς. *γιαούρτι* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -άρι.

Ἡ χρησιμοποιουμένη ὕλη πρὸς πῆξιν τοῦ γάλακτος εἰς γιαούρτι. Συνών. *γιαουρτομαγιά*, *γιαουρτο- πυτιά*, *γιαουρτόσπορος*, *μαγιά*, *πυτιά*.

γιαουρτᾶς ὁ, κοιν. διαουρτᾶς Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρ- ναν. Ἀχυρ. κ.ά.) γιγουρτᾶς Ἰων. (Σμύρν.)

Ἐκ τοῦ οὗς. *γιαούρτι* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ᾶς.

1) Ὁ κατασκευάζων καὶ πωλὼν ἢ καὶ ἀπλῶς ὁ πωλὼν γιαούρτι κοιν.: Ἀμα περάσῃ ὁ γιαουρτᾶς, νὰ μ' ἀφήσῃ κ' ἐμένα δυὸ γιαούρτια. Πέρασε ὁ γιαουρτᾶς. Πάου εἰς τὸ γιαουρτᾶ νὰ πάρω γιαούρτι κοιν. Δὲν ἔχ'ς καλὴ διαουρτ', διαουρτᾶ! Στερελλ. (Ἀχυρ.) Ἀμα περάσῃ ὁ γιγουρτᾶς, νὰ τοῦ δώσῃς τὸ τσουμπλέκι νὰ μᾶς φέρῃ αὐριο γιγουρτι πρό- βειο (τσουμπλέκι = πῆλινο δοχεῖο) Ἰων. (Σμύρν.) Συνών. *γιαουρτοποῦλος*, *γιαουρτσῆς*. 2) Ὁ ἀρεσκό- μενος νὰ τρώγῃ πολὺ τὸ γιαούρτι ἐνιαχ.: Εἶναι μεγάλος γιαουρτᾶς ὁ πατέρας σου! Ἀθῆν.

γιαουρτήσιος ἐπίθ. ἐνιαχ. γιαουρτήσιος Πελοπον. (Γαρ- γαλ.)

Ἐκ τοῦ οὗς. *γιαούρτι* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ήσιος.

Ὁ ἔχων ὡς κύριον συστατικόν τὸ γιαούρτι ἐνθ' ἑαυτῷ: Γιαουρτήσιος τραχανάς (Συνών. *γιαουρτοτρα- χανᾶς*). Γιαουρτήσα πυτιά (Συνών. *γιαουρτοπυ- τιά*) Γαργαλ.

γιαούρτι τό, γιγουρτι Θράκ. (Σαρεκκλ.) γιγουρ- τιν Λυκ. (Λιβύσσ.) γιγουρτ' Προπ. (Πάνορμ.) γιου- γούρτ' Θράκ. (Μάδυτ.) Προπ. (Πάνορμ.) γισούρτ' Καππ. (Μισθ.) γιοργούτι Πελοπον. (Λεῦκτρ. Ξεχώρ.) γιοργούκι Τσακων. γιαούρτι Ἡπ. (Πάργ.) Θράκ. (Καλλικράτ.) Ἰων. (Μπουρνόβ.) Καππ. (Ἀραβάν.) Προπ. (Μαρμαρ.) Σάμ. (Μα- ραθόκ.) — Λεξ. Περίδ. Βυζ. Μπριγκ. Μ. Ἐγκυκλ. Ἐλευθε- ρουδ. Βλαστ. Πρω. Δημητρ. Σταματ. γιαούρτ' Δαρδαν. (Λάμψακ.) Προπ. (Ἀρτάκ. Πάνορμ.) Στερελλ. (Παρνασσ.) γιαργούτι Ἀθῆν. (παλαιότ.) Μέγαρ. Πελοπον. (Καλάβρυτ. Λάστ. Μεσσην. Πυλ.) — Λεξ. Βάνγ. γιαβούρτι Α. Κῶς γιαούρ-

